

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

cræ Scripturæ littera designari. Nam velut per ostium ad æterni templi atria ducimur, dum per sacri eloquij litteram, ad allegoricam & spirituales intelligentiam sublevamur. Intus quoque rex cernitur: quia promissus Redemptor humani generis, in spiritali sacra Scripturæ intelligentia invenitur. Heli ergo juxta ostium mortuus cecidit: quia profectò synagoga magisterium idcirco interiit, quia per spiritalem scripturam eum, qui in spiritu promissus fuerat Redemptorem humani generis, non spiritaliter sed carnaliter quæsit. Juxta ostium namque mortuus est: quia de eo interiit, quoddam spiritalem Redemptoris promissionem, non secundum intelligentiam spiritalem, sed secundum simplicem locutionem historię intellexit. Et quia per doctrinæ suæ studium, multo tempore Judææ, non amore bona operanti, sed timore à malo declinanti, præfuit, sequitur:

Senex enim erat, & grandævus: & ipse judicavit Israel quadraginta annis.

Senex etenim fuit, & grandævus diuturnitate temporum. Quadraginta verò annis præfuit, per timorem legalium mandatorum. Quadragenarius quippe numerus ad peccatores pertinet. Unde & Quadragesimæ tempus in sancta Ecclesia eodem dierum numero consecratum est, ut videlicet ea, quæ committimus, peccata tergere pœnitendo studeamus. Quadragenarius quippe numerus ex denario & quaternario consummatur. Et quia peccando, decalogum divinæ legis transgredimur, ipsam verò peccandi facultatem ex ea, qua consistimus, quatuor elementorum compactione contrahimus, sub numero quadragenario, quamdiu in peccato existimus, continemur. Heli ergo quadraginta annis Israellem judicavit; quia synagoga magisterium, & austeram legis disciplinam ad timorem subjectæ plebis exhibuit: ut materiam humane conditionis per concupiscentiam fragilem, in statu justitiæ per timorem retineret. Sed jam mortuus est Heli, jam fractis cervicibus juxta ostium jacet, sed tamen prævæ doctrinæ ejus virus in semine remanet. Jam quippe, qui non credit de Judæorum sapientibus, judicatus est: sed quia in ejus instructione pravitatis semina mentes concipiunt, qui ejus doctrinam filij nascuntur, perfidiæ ejus vafaniam non relinquunt. Quare & subditur:

Nurus autem ejus uxor Phinees prægnans erat, vicinaque partui, qua, audito nuncio, quia capta esset arca, & mortuus socer suus, & vir suus, incurvavit se, et peperit. Irruerunt enim in eam dolores subiti. In ipso autem momento mortis ejus dixerunt ei, quæ stabant juxta eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit, neque animadvertit.

Quæ autem fuit nurus Heli, nisi plebs Judæorum, reprobis sacerdotibus subiecta? Quæ quia per eorum prædicationem semina perfidiæ in mente susceperat, prægnans erat. Et quia conceptam malitiam ipsa quoque cogitabat effundere, non solum prægnans fuisse dicitur, sed etiam partui vicina. Quid est autem, quoddam audita arcæ captione, & soceri atque viri sui morte, peperisse dicitur, nisi quia Judæicæ plebis residuum, dum spiritalia sacramenta scripturarum ad gentium eruditionem transisse cognoscit, dum sapientes synagoga cum utroque sacerdotio interiisse jam conspicit, ea, quæ concepit, hæresis suæ semina, loquendo effundere non desistit? Parere autem ei, est conceptam pravitatem loquendo aliis aperire. Et quia reproba prædicat, dum parere asseritur, incurvata memoratur. Velut enim non se curvantes pariant, qui cælestia loquuntur:

A quia in itatu fidei auditorum suorum corda ad studium erigunt bonæ operationis. Quæ igitur prava asserit, incurvata parit: quia profectò hoc sibi loquendo agit, ut quò attentius loquitur, in damnationis suæ barathro profundius deponatur. Rectè igitur dum ad partum incurvatur, mori dicitur. Pariens namque moritur, quia in blasphemie suæ merito condemnatur. Et quia mortis suæ tormenta non prævidet, subiti dolores in eam irruere dicuntur. Subiti namque dolores sunt, repentinæ afflictiones mortis, sine prævisione venientis. Subitò enim dolores irruunt, cum Judæicæ plebi suppliciorum perennium retributiones obviant: quæ nunc in contemptu veritatis posita, non formidat. Quia enim pro paternarum traditionum observatione, ad æternam vitam moriendo se transire æstimat, in subitò dolores tunc corrui, cum sustinere tormenta inchoat, quæ non speravit. Et notandum, quia de moriente dicitur: [Irruerunt in eam dolores subiti:] quia videlicet dum per carnis molestias ad exitum vitæ cogitur, tunc flagella dolorum irruere in eam temporaliter incipiunt: quibus ejus impietas æternam vindictam puniatur; & quia vicino exitu reproba Judæorum mentes se alterutrum ad perfidiam cohortantur. In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei, quæ stabant juxta eam: [Ne timeas, quia filium peperisti.] Filium quippe peperit: quia durum in nequitia, & insuperabilem populum erudit. Quæ autem mulieres juxta stant, nisi mentes æquali ordine impietatis astrictæ? Stant quippe non veritate & rectitudine fidei, sed præsumptione & jactantia religionis. Idcirco eam, ne timeat, cohortantur, quia filium peperit: ut videlicet tantò securius in veteri traditione mori non timeat, quantò illos etiam in ea obduratos & inconvertibiles aspicit, quos suo magisterio eruditos cognoscit. Sed dum in se abundantiùs dolore compellitur, pro nihilo ducit, quidquid alij sua eruditione profecerunt, unde & subditur: [Quæ non respondit, neque animadvertit.] Nam dum æterni doloris experiri amaritudinem inchoat, hoc, quod temporaliter aliis præfuit, non delectat. Vel certè idcirco de nato puero non lætatur: quia is, qui gignitur sua institutione, in captivitate conspicitur. Unde & subditur:

Et vocavit puerum Hichaboth, dicens: Translata est gloria Domini, quia capta est arca Dei.

Arca quidem capitur: quia jam, auctore Deo, à veris fidelibus, sanctæ Scripturæ sacramenta, veræ intelligentiæ capacitate retinentur. Et gloria Israel translata est: quia postquam à vera religione cecidit, redolere per bonæ famæ opinionem cessavit. Bene autem non perire Israel gloria dicitur, sed transferri: quia religionis fama, quam perdidit, ad gentilitatem transivit. Translata quippe est gloria: quia in sancta Ecclesia verè religionis fragrantia redolet, quæ in fide Redemptoris posita, pro æterni splendoris certitudine, quam expectat, domum sancti Spiritus pignus tenet. Idcirco de nato filio lætari refugit: quia profectò dum ad gentes transisse præteritam gloriam conspicit, ad captivitatem se parere ingemiscent. A translatione etiam gloriæ filium nominat: quia profectò impietatem, in qua permanet, quasi prælato nomine perpetuò repræsentat. Potest autem per hoc, quoddam à matre ei nomen imponitur, apertè intelligi quod videmus. Ex ea enim nomen suscepit, à qua ei meritum impietatis venit. Sequitur:

CAPUT III.

Philistiim autem tulerunt arcam, et asportaverunt à lapide Adjutorij in Azotum. Tulerunt Philistiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, et surrexerunt.

runt Azotij altera die, et invenerunt Dagon A
jacentem ante arcam, pronum in terra.

Quid est, quod arca à lapide Adjutorij asportatur, nisi, quia præcones veritatis ab eo, quem Judæi falsa opinione expectant, Christo mysteria scripturarum auferunt? Dum enim ad veri Redemptoris cognitionem, sanctæ Scripturæ testimonia convertunt, ab eo nimirum, in quem sui auxilij spem Judæi posuerant, arcam tollunt. Et quia gentibus fidei mysteria creduntur, arca Dei in Azotum perducitur. Quæ profectò arca in templum infertur. Quid ergo fuit templum Dagon, nisi unaquæque anima infidelis, quondam idololatriæ superstitione polluta? Quid simulacrum Dagon, nisi totius idololatriæ superstitionem designat? Quid igitur erat aliud, mysteria fidei cordibus gentium intimare, quam arcam Dei in templum Dagon inferri? Velut enim juxta Dagon statuebatur arca, dum prædicatores sanctæ Ecclesiæ gentiles admonerent, ut ad probandam fidei veritatem & prædicationem, quam audiebant, & idololatriæ, quam tenebant, errores discuterent. Bene itaque die alia Dagon pronum in terra ante arcam jacentem Azotij repererunt. Unam quippe diem Azotus habuit, in audita prædicatione veritatis, alteram in cognitione fidei. Primo namque die arca Dei juxta Dagon statuitur, quia in audita prædicatione Redemptoris erroris vetusti tenebrasprehendunt. Altera verò die surgentes, pronum in terra ante arcam jacentem Dagon invenerunt: quia & in cognitione veritatis statum idololatriæ perdidit. Unde & bene cum lapsus Dagon asseritur, jacere pronum in terra memoratur. Ante arcam quidem cadit, quia ex mysteriorum divinorum scientia innotescit. Sed pronum in terra jacet, quia, auctore jam Deo, ad aspectum fidelium simulatæ rationis imaginem non habet. Qui enim pronum in terra jacet, faciem in terra deprimit. Per faciem verò simulacri, simulatio exprimitur rationis. Pronum itaque in terra jacere, est jam vera cognoscens, simulationis suæ fraudibus illudere nequaquam posse. Sed tamen, ut certius gentiles vera cognoscerent, eandem fidei nostræ auditam rationem, & superstitioni suæ vetustam consuetudinem magis ac magis discutere conati sunt. Apertè itaque sequitur:

Tulerunt Dagon, et restituerunt eum in locum suum. D

Idest in templo, ubi arca Deiposita fuerat. Quid est ergo Dagon in locum suum restituere, nisi juxta jam cognitam spiritualium sacramentorum veritatem idololatriæ statum subtili consideratione perquirere? Et quia quò subtilius idololatriæ error aspiciatur, veriùs condemnatur, subjunctum est:

Rursusque diluculo surgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam coram arca Domini.

Diluculo iterum surgunt: quia ad amorem auditæ bonitatis jam certitudine deliberationis se erigunt. Primus itaque dies probationis est, sequens cognitionis, tertius verò deliberatæ jam certitudinis, & oblatæ professionis. Qui profectò dies, quia illuminatis converforum mentibus, in splendore perfectæ & consummatæ fidei illuxit, sequitur:

Caput autem Dagon, et due palmae manuum ejus abscissa erant super limen. Porro Dagon truncus remanserat in loco suo.

Quid enim Dagon, idest, idololatriæ caput, est aliud, nisi ipsum initium omnis iniquitatis diabolus? Et quæ sunt palmæ manuum ejus, nisi univèrsa opera idololatriæ? Caput itaque Dagon amisit: quia per idolorum culturam regnare maligni spiritus in corde

gentilium definunt. Palmæ etiam manuum ejus abscissa sunt, quia idolis vanis sacrificia nusquam offeruntur. Et quia à cunctis fidelibus ejus deformitas ubique conspicitur, truncus Dagon in loco suo remansisse memoratur. Caput verò & manus abscissa, & super limen posita memorantur: quia profectò quisquis ad veram fidem ingreditur, principia diabolice suasionis repellere, atque univèrsis ejusdem fatana operibus renunciare præcipitur. Posita ergo hæc sunt in limine, ut ab introcuntibus conculcentur: quia verè fidelis esse non poterit, qui & pravis maligni spiritus consiliis adversari, atque iniquis operibus non proponit. Nam qui Dagon caput atterere, & manus vitat, etsi fidelium numero contineri videtur, idololatra quodam modo esse convincitur. In oblectatione etenim daemonum non solum exteriora sacrificia, sed etiam iniqua desideria ab eorum cultoribus offeruntur. Qui ergo in veræ fidei cognitione receptus est, & ab immundis desideriis & pravis operibus non remotus, quia Dagon collidere caput & manus despicit, maligno spiritui, quem in oblatione carimoniarum despicit, per internæ concupiscentiæ, & exterioris vitæ immunditiam, oblationem facit. Quare & subditur:

Propter hoc non calcant sacerdotes Dagon super limen usque in hodiernum diem.

Sacerdotes quippe Dagon se esse infnuant, qui super limen non calcant. Quibus in verbis cautè inspicendum est, quia non dixit, limen, sed super limen, ut caput & manus Dagon calcanda esse doceantur, quæ super limen abscissa esse referuntur. Idcirco autem sacerdotes super limen non calcant, quia abscissas ejus manus, & caput pede contere vitant. Sacerdotes namque Dagon usque in hodiernum diem remanent: quia qui per immunda desideria antiquo hosti sacrificant, adhuc sunt. Qui profectò super templi limen calcare refugiunt: quia nec immundis suggestionibus, nec malis operibus resistunt. Dagon itaque sacerdotes sunt, quia etsi manufactis se idolis non humiliant, concupiscentiarum tamen simulacris per nefaria opera se incurvant. Sequitur:

Aggravata est manus Domini super Azotios.

Manus Domini est virtus divine potestatis. Et quia in Azotios primordia gentilitatis designata sunt, quid est quòd manus Domini super Azotios aggravata perhibetur? Sed manum super Azotum aggravavit, cum gentilium corda virtute suæ potentie ad conversionem movit. Nam dum per internam aspirationem eis vim æternæ mortis innotuit, de perpetratis iniquitatibus, gentium mentes mirabili terrore percussit. Quia ergo dum manus Domini aggravata dicitur, interfici Azotij perhibentur, grævo hæc manus accipitur in multiplicatione converforum. Nam mori gentilibus fuit, ab infidelitate separari. Manu quoque Domini occidi, est eandem veræ fidei cognitionem non ministerio hominum, sed divina virtute promereri. Levis itaque erat manus Domini super Azotum, cum adhuc per paucos ministros fidei pauci errorem deserent gentilitatis. Unde & quasi de aggravatione manus orare verbi ministros Dominus admonet, dicens: *Messis quidem multa est, operarij autem pauci: rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam:* quasi aliter dicat: Qui per paucos ministros, velut levi manu paucos ab infidelitate separat, rogat, ut ministros multiplicet, ut quasi in converforum multitudine manum gravet. Sed & modus interfectionis exponitur: quia quisquis mori hac interfectione dicitur, dum ad purgandum ventrem exiret, in superiori parte natum morderi à muribus perhibetur. Ad litteram una percussio hic ostenditur, sed in typica expositione geminatur. Nam per litteræ significationem,

In d. 16. f.
Machab.
b. 10. g.

Mat. 9. 12

tionem, & gravationem manus Domini, & murium morsus ad eisdem mortis effectum pertinet: quia ad hoc dicitur manus Domini super Azotios aggravari, quod per murium mortus interfici. Quia verò per spiritalem significationem duas mortes agnovimus; unam videlicet, qua peccatores justitiae peccando moriuntur: alteram, qua iusti à peccatis, in quibus vixerant, pœnitendo se erigunt: unam, quæ ad humana corda, diabolo suadente, ingreditur: alteram, quam omnipotentis Dei virtus operatur; necesse est ergo, ut utramque mortem in hoc loco spiritualiter attendamus. Mors quidem, qua peccatores à peccatis pœnitendo resurgunt, designatur, quia dicitur: [*Aggravata est super Azotios manus Domini*:] Illa autem mors, qua gentiles se immunditiae, & iniquitatis servos exhibuerunt, designatur, cum morderi à muribus, & interfici dicuntur. Mus quippe immundum est animal, & per legem edi prohibitum. Quid ergo per mures, nisi demonia designantur? Et quid est morderi à muribus, nisi peccati pœnâ lacerati? Sed mordebantur à muribus, cum ad purgandum ventrem egrediebantur. Quid est ergo purgare ventrem, nisi expletione peccati, miseræ famæ factorem proferre? Qui ergo ad purgandum ventrem egreditur, murium mortu perimitur: quia qui peccando ad aliorum notitiam per exemplum pravitatis extenditur, ad æternam quoque mortem gravi dæmonum obligatione retinetur. In secretiori enim parte natium percussis perhibentur: quia peccator quisque ex ea parte vulnus accipit animæ, quam incurvat ad peccati delectationem. Cum ergo manus Domini super Azotum aggravatur, à muribus percussus asseritur: quia prædicantibus æternæ vitæ doctoribus, dum ab infidelitate gentiles conversi sunt, qua peccatorum morte, suasionem dæmonum, obligati essent, cognoverunt. Morderi igitur Azotius post aggravatam manum Domini, est post veræ fidei cognitionem, dæmonibus non subijci, sed quibus se peccati factoribus pœnâ mortis obtulerant, per fidei illuminationem intueri. Quasi enim tunc morsus sunt, quando peccatorum suorum morsus agnoverunt. Sequitur:

Videntes autem viri Azotij huiusmodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei apud nos, quoniam dura est manus eius super nos, & super Dagon deum nostrum.

Nam cum cornerent templa destrui, sacrificia cessare, uxores à viris & viros ab uxoribus dividi, à genitoribus filios & patres à filiis separari; quid aliud, quam & super se, & super superstitionem suam, manum Domini duram esse putaverunt? Sed quid deinde factum fuerit, sequitur:

Et mittentes congregaverunt omnes Satrapas Philistinorum, responderuntque Gethai: Circumducatur arca Dei.

Quia Satrapas Philistinorum congregaverunt, dicitur: quare autem congregaverunt, non dicitur? Sed quia respondisse Satrapæ dicuntur, & circumducendæ arcæ consilium tribuisse: quia ad tribuendum pro eadem arca consilium vocati essent, apertè cognoscitur. Qui ergo sunt Satrapæ Philistinorum, nisi electi prædicatores gentilium? Satrapæ quidem principes dicuntur. De quibus profectò principibus per Psalmistam dicitur: *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham*. Populorum namque appellatione gentes designantur. Qui ergo populorum nomen & principum posuit, nimirum eos, de quibus loquitur Philistinorum Satrapas designavit. Qui certè populorum principes cum Abraham

S. Greg. tom. III.

A Deo convenerunt, quando ad salutem convertendarum gentium, hoc prædicatores sonnerunt verbo, quod omnipotens Deus interno eis aspirabat desiderio. Quasi enim in auditorum gentilium cordibus mira erat convenientia Dei & principum, cum simul & à sanctis prædicatoribus rationem rectæ prædicationis acciperent, atque à Domino fructum bonæ voluntatis. Et quia adversarij esse cognoscuntur, qui dixerant: *non maneat arca Dei apud nos*: quo modo principes mittentes congregant? Sed mittere, & principes congregare, est sanctorum prædicatorum mentes ad prædicationis instantiam provocare: quia illic erat attentius prædicandum, ubi gentilium corda in errore profundius mergebantur. Hinc est quòd egregius doctor nobiliorem de indomitis hostibus se elegisse victoriam gloriatur, dicens: *Ab Hierusalem usque Illyricum per circuitum replevi Evangelium Christi: sic autem hoc prædicavi Evangelium, non ubi de eo annunciatum fuerat, ne super alienum fundamentum edificarem*. Provocati ergo sunt principes non desiderio, sed errore infidelium, cum inde Deo lucrum majus facere arbitrati sunt, unde caligo errorum per flatum superbiae sublimius ferebatur. Quare & sanctæ prædicationis instantia designatur, cum subditur: [*Responderuntque Gethai: Circumducatur arca Dei*.] Illi dicunt: [*Non maneat arca Dei apud nos*:] & isti dicunt: [*Circumducatur*.] Quid est enim arcam Dei circumducere, nisi veræ fidei mysteria publicè prædicare? Manet enim arca apud eos, qui veræ fidei sacramenta, quæ audiunt, per amorem amplectuntur. Qui autem [*Non maneat apud nos arca*,] dicunt, prædicationem fidei à se averri concupiscunt. Satrapæ ergo econtrariò dicunt: [*Circumducatur arca Dei*;] quia illis attentius divina prædicabant, quos ad odium veritatis gravis error accenderat. Et quia per sanctorum prædicatorum ministeria etiam talium magna lucra regnis caelestibus illata sunt, sequitur:

Illis autem circumducentibus eam, fiebat mortis Domini per singulas civitates interfectionis magne nimis, & percutiebat viros uniuscujusque urbis à parvo, usque ad majorem, & computerescebant prominentes extales eorum.

Arca quippe circumducitur, cum mysteria fidei palam, & sine timore prædicantur. Et quia inter initia fidei innumeri convertentur, interfectio magna nimis per civitates singulas facta perhibetur. Item quia non solum simplices, sed sapientes conversi sunt: eadem interfectio à parvo usque ad majorem facta asseritur. Sed per eandem percussorem computerescere extales referuntur. Extales quippe putrescere, est peccati meatus ab effusione consueti factoris penitus interire. Bene namque percussus est, cujus prominentes extales computerescunt: quia nimirum nonnulli sunt, qui post munditiam conversionis, pristina involvuntur sordè flagitij. Horum profectò prominentes extales minimè computerescunt: quia ad consuetum peccatorum fluxum per iniqua opera recurvantur. Hos nimirum ab imperfecta percussione malè sanos ille redarguit, qui ad factores pristinos devolutos insinuat, dicens: *Canis 2. Per. 2. reversus ad vomitum, & sus lora in volutabro luit*. Quasi enim ad computerescendum extales percutiebat ille, qui verbi gladium ingerens, ait: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius*. Potest autem per hoc, quod Azotij dicunt: [*Non maneat arca apud nos*,] eorum, qui de eisdem gentibus & verbum fidei audierunt, & ad æternam vitam minimè prædestinati credere noluerunt, pervertitas designari. Circumducere ergo arcam Dei Satrapis fuit, sanctis prædicatoribus ejus

verbum veritatis subtrahere, atque illis, qui digni A erant, mysteria fidei revelare. Circumdacta ergo est arca: quia fidei nostrae sacramenta ab aliorum noticia sublata sunt, atque aliis revelata. Unde & cum circumduceretur, interfectio magna nimis per singulas civitates fieri perhibetur: quia ubicumque verbum ducebant fidei, gratia multiplicabatur conversionis. Et quia ubicumque praedicabant, inter eos, qui credebant, erant, qui praedestinati ad aeternam vitam non erant, sequitur:

Miserunt arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronita, dicentes: Miserunt ad nos arcam Dei, ut interficiat nos, et populum nostrum. Miserunt ergo et congregaverunt omnes Satrapas Philistinorum: Qui dixerunt: Dimittite arcam Domini in locum suum.

Satrapae, ut diximus, sancti praedicatores intelliguntur, Accaronitae, qui interpretantur steriles, gentiles designant inconvertibiles. Qui nimirum praedicatores dimittendae arcae consilium tribuerunt; ut si salutem suam de divina praedicatione reculerent, fidelibus ad aeternam patriam cum sacramentis fidei tendentibus, non obstitissent. Locus namque arcae, divinorum videlicet sacramentorum ibi esse cognoscitur, ubi quidquid de omnipotente Deo nunc per scripturarum mysterium dicitur, aperta postmodum nobis cognitione revelatur. Proprium quippe arcae locum cognoverat, qui dicebat: *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.* Consilium itaque Satraparum fuit, ut in locum suum reverti arcam Dei permitterent: ut videlicet, qui de verbi praedicatione nullum fidei fructum ferebant, eam saltem illis dimitterent, qui ex ea fructum sibi in aeternitate prepararent. Bene igitur, qui remittendae arcae consilium accipiunt, Accaronitae nominantur. Accaronitae quippe interpretantur steriles. Quia enim de audita fidei veritate, nullum credulitatis, aut boni operis fructum dederant, steriles erant. Tollendae ergo arcae principes consilium praebuerunt, sed a sterilibus, ut videlicet verbi Dei semen, quod in pessima terra germinare non poterat, terrae optimae servaretur, quae de hoc labore hiemis, in perenni vita fructum centesimum proferret aestatis. Et causam protinus relaxandae arcae ostendunt, cum praedicatores subdunt:

Ne interficiat nos cum populo nostro.

Accaronitae clamaverunt: [*Miserunt arcam Dei ad nos, ut interficiat nos, & populum nostrum.*] Satrapae consilium tribuunt, dicentes: [*Dimittite arcam Dei Israel, ut non interficiat nos cum populo nostro.*] Quis est populus, de quo Satrapae, id est principes, dicunt, *ut non interficiat nos cum populo nostro?* Quis est populus, nisi populus Christianus? Dicunt ergo principes, *Dimittite arcam Dei Israel, ut revertatur in locum suum.* Quasi dicat hoc: Unde vos mori pertimescitis, nobis ad aeternae vitae meritum exercere non prohibeatis. Sed quod addunt: *Ut non interficiat nos cum populo nostro:* gentilium quidem reprobatorum corda in errore suo per hanc responsonem confunduntur, dum inde se isti affirmarent mortem evadere, unde illi trepidarent mori. Arcam quoque Dei sancti praedicatores auferunt: quia dum contemptoribus spiritalia panduntur, ad damnationem indiscreti praedicatoris agitur, si eadem divina mysteria, non imitanda perdis, sed irridenda, & concludenda deserantur. Nam quasi

transferendae arcae non tam Satrapae, quam Satraparum Dominus praecceptum ponebat, dicens: *Nolite sanctum dare canibus, neque ponatis margaritas ante porcos, ne conversi conculent eas pedibus suis.* Hinc iterum dicit: *Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Arcam itaque, ne moriantur, auferunt: quia contemptoribus idcirco spiritalia abscondunt, ne de eorum contemptu ij, qui temere ea profuerunt, ex indiscretionem puniantur. Sed quia Accaronitis arca praecipitur dimitti, hoc profecto insinuat, quod praemissi: quia tempore persecutionis sanctorum praedicatorum exhortatio facta est, ut ipsi crederent, aliquando autem, ut si ipsi vitae verbum non recipere, illud recipientibus non obstarent: & si ipsi tormentorum metu, salutis viam non arripere, eis impedimento non essent, qui ad regna caelestia festinare nec minis, nec penis destitissent. Sequitur:

Fiebat enim timor mortis in singulis urbibus, et gravissima valde manus Domini.

Hoc quidem ad exteriorem persecutionem qualiter accipitur, supra expositum est. Sequitur:

Viri quoque, qui mortui non fuerant, percussiebantur in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in caelum.

De natium quidem percussione, quia superius diximus, dicendum hic non esset, si hic aliud, quam ibi nequaquam diceretur. Quid est ergo, quod dicit: [*Viri quoque, qui mortui non fuerant, percussiebantur?*] Numquid verò ij, qui mortui fuerant, morderi iterum pro arcae poena debuerunt? Sed & cum percussorum clamor in caelum ascendisse dicitur, satis ostendi poterat, quia de vivis, & non de mortuis diceretur. Neque enim in caelum ascendere clamor poterat virorum mortuorum. Sed quia percussorem natium superius retulimus ad cognitionem peccatorum, sunt profecto viri, qui non sunt mortui. Viri quippe sunt, qui pro aeterna vita, quam appetunt, agere fortia decreverunt. Sed viri adhuc non sunt mortui, qui agere magna delibent, & tamen ad dolorem compunctionis mala praeterita nequaquam pensant. Mordentur ergo à muribus, ut moriantur: quia in quibus nequiter ceciderunt, recolunt, & pro praeteritis actibus se promereri aeternae vitae amissionem credunt. Quia ergo viri sunt, de Dei misericordia non desperant: & quia mordentur, ut moriantur, de eo, quod magni esse incipiunt, se non exaltant. Quorum profecto clamor in caelum ascendit; quia omnipotens Deus converforum gemitus clementer accipit. Et quia in tempore conversionis gentium magnus erat ad fidem concursus, non ab aliqua una, sed à pluribus civitatibus clamor ascendisse perhibetur. Unde & in persona universalis Ecclesiae Propheta deprecatur, dicens: *Intende orationi meae, à sinibus terrae ad te clamavi.* Et in caelum ascendisse clamorem à sinibus terrae clamantis ostendens, ait: *Exaudivit de templo sancto suo vocem meam, & clamor meus in conspectu eius introivit in aures ejus.* Cum ergo unaquaque civitas in caelum clamasse dicitur, universalis penitentia conversionis commendatur. Quod si percussio ad conversionem, clamor autem refertur ad divinae laudis devotionem; hoc profecto in mysteriis scripturarum legimus, quod videmus. In Dei namque omnipotentis laudibus unaquaque civitas clamat: quia Redemptoris praconia orbis universus nequaquam tacet; quem non absconsè praedicat, sed ineffabilis laetitiae jubilatione collaudat. Quid enim aliud, quam universas civitates ad

Zach. 9.

1. Cor. 13.

C

D

E

Mat. 7. a

Mat. 10. b

Pf. 50.

Pf. 17. a

17. 46. ^a clamorem cohortabatur, qui dicebat: *Omnes gentes
plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis,
quoniam Deus summus & terribilis, & rex magnus
super omnes deos.* Hinc iterum admonens, ait: *Subi-
p. 99. ^a late Deo omnis terra, servite Domino in latitia.* Hinc
rursus, tam plagam mordentium murium, quam
clamorem civitatum exprimit, dicens: *Commovea-
tur à facie ejus universa terra, dicite in gentibus, quia
ibid. Dominus regnavit.* Præmiserat enim: *Cantate Domi-
no canticum novum, cantate Domino omnis terra.*
Commotio quippe terræ pertinet ad dolorem pœni-
tentia: cantare Domino, sive annunciare in genti-
bus, quia Dominus regnavit, ad studium prædica-
tionis, & ad devotionem divinæ laudis. Vniuscui-
julque civitatis clamor in cælum ascendit: quia in
universo orbe tam prædicationis veritas, quam de-
votionem laudes à fidelibus sanctæ Ecclesiæ decla-
mantur, quæ ad superni auditus celsitudinem per
fulceptionem divinæ dignationis assumuntur.

CAPUT IV.

Cap. VI.
I. Regum
Sup. c. 7.

Fuit ergo arca Domini in regione Phi-
listhinorum septem mensibus.

Quid septem menses isti, nisi totam vitæ præsen-
tis prolixitatem designant? Quamquam Azotij, &
Accaronitæ clamarent, *Circumducatur arca Dei Is-
rael, & non maneat arca Dei apud nos:* veritate tam-
en sanctæ historiae dicitur, quod in typo sanctæ Ec-
clesiæ cognoscamus, quia in regione Philisthinorum
arca Dei septem mensibus fuit. Non ergo malorum
& impiorum hominum voluntas, sed Dei dispensa-
tio in salute gentium adimpleta est. Jam quidem de
gentilitate sublatis sunt impij, jam mortui sunt, qui
Christi confessores persequerentur, & tamen arca
Dei à Philisthinorum regione non tollitur: quia di-
vina sacramenta apud gentes, sancti Spiritus poculo
debratas, per studiosam sollicitudinem reservantur.
Bene autem dicitur septem mensibus, quia sancta-
rum Scripturarum mysteria usque in mundi finem
cum Christi fidelibus perdurabunt. Sed quisquis ejus-
dem sanctæ Scripturæ mysteria per gratiam intimæ
charitatis apprehendit, non de loco, in quo tempo-
raliter arca dimittitur, sed de eo, in quo eternaliter
sistitur, sollicitus fuit. *Quare & subditur:*

*Et vocaverunt Philisthiæ sacerdotes, & di-
vinos dicentes: Quid faciemus de arca
Dei? Indicate nobis. Et quomodo remitta-
mus eam in locum suum.*

Qui sunt, qui sacerdotes & divinos consulunt, ni-
si fideles sanctæ Ecclesiæ, qui æternæ salutis viam si-
ne errore tenere concupiscunt? Et qui sacerdotes, &
divini, nisi sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelliguntur?
Sacerdotes quippe sunt ob oblationem sacra-
menti, divini vero, ministerio prædicationis. Nam
duo ista in pastoris persona conveniunt, si ei adsit &
sanctitas vitæ, & eruditio sapientiæ: quia ad pur-
ganda peccata subditorum constitutus est, & ad er-
rorum caliginem prædicationis luce depellendam.
Pastor ergo sanctæ Ecclesiæ, qui vitæ sanctitatem ha-
bet, & divinæ prædicationis virtutem non habet,
sacerdos quidem, & non divinus est. Item si verbi
facundiam retinet, sine vitæ sanctitate, etsi divinus
esse cœnitur, sacerdotij honore nequaquam decora-
tur: quia quod sublimiter prædicat, terrena actione
conculcat. Qui autem de arca loco, & de remitten-
da arca Dei interrogant, & sacerdotes & divinos vo-
cant: quia nimirum ij, qui de cognitione divinæ
prædicationis, venturæ vitæ gaudia diligunt, ad
salutis consilium, nec carnales sapientes, nec mul-
tùm simplices religiosos pastores quærunt. Sacerdo-
tes itaque & divinos vocant: quia eis se committunt,
qui & superni relictitudinem itineris demont-
S. Greg. Tom. III.

Astrant sublimitate scientiæ, & pro subditis omnipo-
tenti Deo idonei intercessores sunt, per puritatem
vitæ. De remittenda igitur in locum suum arca in-
terrogant: quia de ista cognitione scripturarum,
quam in mysteriis verborum accipiunt, transire ad
perfectam Dei cognitionem in æternitate concupis-
cunt. Velut enim arca remittitur, cum parva ista co-
gnitio per vitæ præsentis transitum adimpletur. Et
in loco suo ostensa arca Dei gloriam cernimus, quan-
do ab altis figurarum tegminibus speciem divinæ
majestatis revelata facie contuemur. De ista quippe
in loco suo arca relatione per Prophetam dicitur:
*Et non docebit vir ultra proximum suum, dicens: Co-
gnosce Dominum, à minimo usque ad maximum co-
gnoscent me.* Hinc Joannes reprehendit, dicens: *Cum
apparuerit, similes ei erimus, quoniam vidibi-
mus eum, sicuti est.* Sed jam remittendæ quod confi-
lium sacerdotes, & divini quærentibus tribuant, at-
tendamus. Nam sequitur:

*Qui dixerunt: Si dimiseritis arcam Dei Is-
rael, nolite dimittere eam vacuum, sed
quod debetis, reddite ei pro peccato, et
tunc curabimini, et scietis quare non recedat
manus ejus à vobis.*

Quidnam est arca vacua, nisi divina scientia, sine
bona operatione? Vacuum namque arcam remitte-
re, est de cognitione spiritualium sacramentorum,
fructum boni operis nullum ferre. Vacua ergo arca
remittitur, cum mens ad fidem venientis, ad æternam
Dei contemplationem jam transire desiderat,
& tamen in hac vita bonis operibus insudare nequa-
quam curat. Prædicatorum ergo voce præcipitur, ut,
arca cum dimittitur, vacua non relaxetur, ut, si bo-
na opera, quisquis fidelis est, non multiplicat, ad
æternam Dei omnipotentis cognitionem, quod
transiturus sit, confidere non præsumat. Vacua au-
tem arca non dimittitur, si illud ei pro peccato red-
ditur, quod debetur. Quid est, quod pro peccato
debetur arca, nisi afflictio devota pœnitentiæ? Quo
in loco notandum est, quia eis loquitur, qui à muri-
bus morsu sunt. Qui enim sunt morsu à muribus, ni-
si qui in fidei catholice illuminatione positi, ante
eiusdem fidei cognitionem, sive post, prava egisse se
recolunt? Nam qui ante gratiam regenerationis nul-
la crimina admisit, & regenerationis donum digna
conversatione retinuit, arca quidem debet, sed ei
pro peccato non debet. Cognitione quidem divini
eloquij, boni operis reddere fructum cogitur, sed ad
pœnitentiæ satisfactionem ex seclerum, quæ respuit,
debito non urgetur. Qui ergo mordentur adhuc,
debitum arca pro peccato reddant; ut pro crimi-
num memoria, humilem pœnitentiæ oblationem
omnipotenti Deo restituant. Et tunc quidem curan-
tur: quia tum conscientia vulnus obducitur, cum
afflicta mens per pœnitentiæ ad sperandam veniæ
securitatem relevatur. Tunc etiam sciunt, quare
manus Domini non recedat ab eis: quia tunc uti-
litate compunctionis, seu afflictæ carnis bonum
intelligunt, cum de fiducia divinæ indulgentiæ in-
effabiliter lætantur. Quid est enim dolor pœni-
tentia, nisi plaga molestia ex demonum percus-
sione? Nam quasi in dolore plagæ adhuc acriter
pungentis suspirabat conversus ille, cum diceret:
*Conversus sum in arumna mea, dum configitur spi-
na. Quid enim arumna, nisi afflictionem insinuat
pœnitentiæ? Sed in eadem arumna conversum se
asserit, dum spinæ confixuram sentit. Quasi di-
cat: Dum recordatione flagitij mordeor, arca
debitum reddere non desisto. Spina quippe confi-
gitur, dum per omnipotentis Dei dispensationem,
ad lacrymas conversorum anima criminum recor-
datione inflammatur. Et arca debitum solvitur,
quando jam pro qualitate criminis, mensura ex-*